

UREDNIŠTVO ZARJE je v Ljubljani, Franciškanska ulica št. 8 (tiskarna l. nadstr.). Uradne ure za stranke so od 10. do 11. dopoldne in od 5. do 6. popoldne vsak dan razen nedelj in praznikov. Rokopisi se ne vračajo. Nefrankirana pisma se ne sprejemajo.

NAROČNINA: celoletna po pošti ali s pošiljanjem na dom za Avstro-Ogrsko in Bosno K 21-00, polletna K 10-80, četrletna K 5-40, mesečna K 1-80; za Nemčijo celoletno K 26-40; za ostalo inozemstvo in Ameriko celoletno K 36-.-.

ZARJA

ZARJA izhaja vsak dan razen nedelje in praznikov ob pol 11. dopoldne.

UPRAVNISTVO se nahaja v Selenburgovi ulici št. 6, II., in uraduje za stranke od 8. do 12. dopoldne in od 3. do 7. zvečer. Inerati: enostopna petlitrstična 30 vin., pojopen prostor, poslana in reklame 40 vin. — Ljubljana, tiskateljsko upravništvo.

Nefrankirana ali premalo frankirana pisma se ne sprejemajo. Reklamacije lista so poštnine proste.

Stev. 446.

V Ljubljani, v četrtek dne 28. novembra 1912.

Leto II.

Rusija v Avstriji.

Mednarodna napetost se je polegla in neposredna vojna nevarnost je za enkrat odstranjena. Veselo sporočilo je došlo topot iz Berlina. Nemška vlada neče vojne in je v svojem glasilu »Norddeutsche Allg. Zeitung« izjavila, da se bo albansko in jadransko vprašanje razmotrivalo in uredilo v zvezi z drugimi balkanskimi vprašanji po končani vojni na Turškem. Evropska konferenca, ki naj po končani vojni na Balkanu likvidira ves snop balkanskih vprašanj, to je program nemške diplomacije in tako je stališče ostalih evropskih velevladi. Vsled te nedvoumne izjave se je ohladilo vojno navdušenje med avstrijskimi hujskači, saj je bila nemška diplomatska in eventualno tudi vojaška moč njih edino upanje. Avstrijska vlada ne pošlje ultimata v Beograd in ne bo samostojno in enostransko reševala svojih zahtev. In s tem je vojna nevarnost odpravljena!

Ampak danes se hočemo pečati z drugo stvarjo! Dunaško državno pravništvo nas je s konfiskacijo bazilejskega manifesta osramotilo pred vsem svetom. Uverjeni smo, da bo manifest socialistične internacionale, iz katerega diha pleneniča volja po ohranitvi miru, brez zaprek objavljen vsemu kulturnemu svetu in da mu ne bodo delali ovir niti v balkanskih deželah, ki so v vojno zapletene. Ako govorimo o kulturnem svetu, ruskega carstva seveda ninamo v mislih! Carjevi beriči nemara utegnejo slediti slavnemu zgledu avstrijskega državnega pravnika in potlačiti mirovne besede bazilejskega kongresa! To kaže, da so zavladale v Avstriji ruske razmere in da je ugasnila v tej državi poslednja iskra politične svobode.

Ampak še mnogo žalostnejši od dejanja državnega pravnika je greh vladne večine v poslanski zbornici, ki je brez očitkov vesti zadržala tiskovno svobodo. Edino uspešno sredstvo zoper državno-pravniško preganjanje časopisja v Avstriji je bilo doslej imuniziranje v parlamentu: s tem, da je zaplenjen članek bil pridružen interpelaciji, je bil iztrgan državno-pravniški samovoljnosti in je ušel cenzuri. Dokler ni reformiran naš predpotopni tiskovni zakon, dokler ni zajezena konfiskacijska zloba, dokler ni odpravljeno takozvano objektivno postopanje, je poslanska zbornica edino pribežališče preganjanega časopisja. Ta pot je bila od pomoči v silni in odkar obstoji v Avstriji parlamentarizem, ni nihče kratil te poti.

V terek pa je vladna služničad v poslanski zbornici poteptala dosedanjo prakso in odrekla preganjanemu časopisju zaščito. Predsednik Sylvester je odredil, da se je prečitala interpelacija, obsegajoča bazilejski manifest, na tajni seji, vsled česar manifest ni deležen imunitete in ne sme biti objavljen. Ako se je predsednik skliceval na podoben slučaj izza predsedovanja Vettra, je to sklicevanje predrzna hinavščina; v tistih časih se je v resnici prečitala ena interpelacija na tajni seji, ampak iz ozirov na javno moralo — interpelacija je obravnavala neke klerikalne svinjarije. Ampak beriča državno-pravniškega ni doslej igral še noben predsednik avstrijske poslanske zbornice in nobena zbornica ni doslej potrdila, o dobila politične konfiskacije. Dejanje dr. Sylvestra in njegovega spremstva kaže, na kakšno nemarno, neznačajno parlamentarno sodrgo se naslanja Stürckhova vlada, kakšni lakaji opravljajo parlamentarske posle sedanjemu kabinetu.

Skoro čudno bi bilo, da bi pri kakem političnem škandalu naših klerikalcev ne bi bilo zraven! In v resnici: tudi pri tej parlamentarni podlosti so imeli svoje prste vmes. Pri glasovanju o predsedniškem predlogu, da se interpelacija prečita na tajni seji, so zbežali vsi do zadnjega iz zbornice. Pomislimo le to! Socialna demokratična interpelacija, obsegajoča bazilejski manifest, se obrača enkrat proti vojnim hujskačem in drugič proti vladi, ki s svojimi podplati gazi tiskovno svobodo. Za mir in proti vladi! Klerikalci preliva po svojem časopisju črnilo za ohranitev miru in markirajo na Dunaju »ostro opozicijo« proti vladi. Klerikalci so raje sramotno pobegnili iz zbornice, nego da bi glasovali proti vladi, za mir in za svobodo. Iz njih ravnanja zija podlo breznačelno hinavstvo!

Protiavstrijske demonstracije v Dalmaciji.

V Sinju pri Spljetu so uprizorile vse stranke obhod po mestu, ki so se mu pridružili tudi občinski svetniki, da proslave zmago balkanskih zaveznic. Na čelu sprevoda so korakali državni poslanec dr. Sesardič, kot vodja hrvaških pravašev, dr. Grišogono za hrvaške demokrate in dr. Masovčič za hrvaške narodnjake. Pred njimi so nesli bolgarske, srbske in hrvaške zastave. Godba je igrala srbsko, bolgarsko, črnogorsko in hrvaško himno, ki jih je prebivalstvo navdušeno pelo. Med obhodom so vžgali na utrdbah Gradina in Kaminšak, ležečimi nad mestom, velik kres. Pri teh dveh utrdbah je namreč senška mestna bramba porazila Turke, ko so prišli iz Bosne. Na hišah so napolale zastave balkanskih držav. Sredi sprevoda so nesli transparent z napisom: »Živeli

boritelji za svobodo in križi!« Ko je prišel sprevod na glavni trg, je ogovoril dr. Sesardič množico, slavil zmago balkanskih držav in ostro kritiziral Cuvajev režim na Hrvaškem. Množica je zlasti navdušeno pritrjevala govorniku tedaj, ko je dejal, da čaka balkanske Slovane po 500letnem turškem robstvu lepa bodočnost, med tem ko so v habsburški monarhiji živeči Hrvatje, Srbi in Slovenci nesvobodni. Navdušeni »Slava!«-klici na balkansko armado so odgovorili tem izvajanjem. Množica je tudi strastno demonstrirala proti sedanjemu nepostavnemu režimu na Hrvaškem in klicala Cuvaju in Lukacu »Abzug!« ter proti odgovornim faktorjem avstrijske vlade.

Vojne strahote.

Vojni poročevalec »Avanti«-jev, sodrug Eugenio Guarino, piše iz Plovdiva: Strašen je pogled na železniško progo in cesto ob njej, ki vodi iz Sofije preko Plovdiva do Mustafa paše. Počasi se pomikajo po njej ogromni vlaki, obloženi z vojnim materialom, srbskimi četami in ranjenci. Srečam vseučiliškega dijaka, rezervnega pobočnika, ki se je vračal ranjen, s kroglo v rami, z bojišča. Bil je v vseh velikih bitkah, ki so se vršile na vzhodnem bojišču: v Lozengradu, Ljule Burgasu, Baba Eski, Sanaju in Corlu—Saraj—Viza.

Mladi častnik, vesel in zgovoren, je ne oziraje se na rano in kroglo, živahno gestikuliral z rokami, ko je pripovedoval svoja filozofska razmišljanja o vojni. Pripovedoval je strahote iz bitke pri Corlu—Saraj—Viza in pripovedoval, kako mednarodno vojno pravo uprav v vojni ne velja nič. Ta bitka je dokaz, da smo vkljub civilizaciji še vedno barbari. Sam sem moral ravnati prav tako kakor so ravnali drugi. Postal sem tigr, krvolok. V tem času sem čutil povsem drugače; čutil sem, da mi je izginita vsa ona civilizacija, ki sem si jo bil pridobil z vzgojo in učenjem. Bojno polje me je docela spremenilo. In zavedal sem se, da nisem tisti, ki sem bil prej. Vidite me sedaj, da se smejam in sem zgovoren, da sem dober dečko. Sedaj niti ne bi hudo pogledal koga, niti ne bi mogel zadaviti ranjenega Turčina. Toda tam doli ...

Klanje.

Potem hvali izystrno srbsko topništvo, ki povzroča Turkom hude poraze. Prsa ob prsi, če ne bi imeli v obrambo topniškega ognja, ne bi mogli premagovati Turkov. In pripoveduje o nemilih prizoru, kako so bolgarsko topništvo in strojne puške kar v par minutah pokosile celo divizijo turških konjenikov, ki je šla okoli sedem tisoč mož. To je bilo pri Vizi, ko so Turki naskočili levo bolgarsko krilo, da bi ga obkolili. Bolgari so morali daleč obiti kupe zloženih mrtvecev, da so prodirali dalje.

Pobijte vse!

Turki se navadno ne odlikujejo z realnostjo v vojni. Često so nas grdo prevarili. Dvigali so belo zastavo, a če bi jim prišli v bližino, bi pričeli znova z ognjem. Temu se je pa odpomoglo tako, da je general zapovedal, da ne glede na bele zastave ustrelimo in ubijemo vsakega sovražnika toliko časa, da jih ni več. Najbrže ste opazili, da v zadnji bitki pravzaprav nismo nikogar ujeli. Glejte in ne bo jih več pod oblake. Če bi bili hoteli, bi bili lahko ujeli pol turške vojske. Z vseh strani so nam samo plapolale bele zastave. Ali po zapovedi smo morali streljati dalje. Čim več jih pobijemo, tem bolje je, so dejali poveljniki. Ne vemo, kaj bi napravili z ujetniki, posebno, ker so tako gladni in požrešni ti Turki.

Tudi ranjence sovražnika.

Kako je delal Turčin! Če bi se ranjencem bližal naš sanitetni oddelek, bi streljali. Tudi proti tem činom je našel vrhovni poveljnik lek. Popolnoma enostavno: vsak Bolgar je dobil nalogo, da med ranjenci najprej pobije vse Turke. Drugega leka ni bilo, zapoved se je izvrševala.

Nemški častnik.

Celo meni — nadaljuje ranjeni bolgarski častnik — se je primeril slučaj, ki ga ne bom nikdar pozabil. Vidim ga še vedno s tistimi modrimi in lepimi očmi, kako me za pomoč proseče gleda. Bil je to nemški častnik, ranjen, ki je ležal ob kupu mrtvecev, kjer sem pridiral na konju mimo, nesoč povelje. Stopil sem s konja, da mi okrajšam muke.

— Prizanesite mi, nisem Turek — mi reče francosko.

— Ne smem, zapoved je. — Tedaj čutil, V žepu imam uro, rad bi, da jo daste v Sofiji konzulu in denar za mojo rodbino.

Niti tega ne smem. Pod smrtjo se ne smem dotikati ne denarja, ne imetja ranjencev.

Nemec je umolknil. Sam sem ga ubil. Kaj napravim? Zapoved! Zgrazate se? Zgrazam se tudi sam. Jaz, nežen dijak, sem storil to, kar se mi je tedaj zdelo naravno. Vsako čustvo otopi, če gledate nekaj dni toliko množino mrtvecev.

Požigajte hiše!

— Čudite se? (Pokaže na ranjenega aktivnega častnika.) Ali vidite suhca kraj postajne

čakalnice? Često se je dogajalo, da so Turki bežali, se poskrili v hiše in od tam streljali na naše vojake. Če so dospeli v streljino daljavo. Tedaj je general odredil, da naj zažgemo vse hiše, do katerih pridemo spotoma. Na stotine Turkov je zgorelo. A prav nič nam ni bilo tega žal, ker jamčim vam, da tudi nas ni čakala boljša usoda, če bi jim bili prišli v roke. Nekega večera je ta častnik sam ustrelil s svojim revolverjem pet Turkov, druge pa uničil z ognjem, ko je nekoč na potu s svojo četo opazil, da je nekdo streljal iz bližnje hiše.

Življenje in smrt.

— Počasi izgine vsakršna človeška zavest, ostane le živalski nagon in zavest pokorščine zapovedniku. Meni je žal, da sem moral odkloniti uslugo umirajočemu prijatelju, ki me je prosil, naj mu vzamem iz pasu 180 levov, in prstan, da ga izročim njegovi zaročenki. Nisem smel. Ni časa tedaj premišljevat; niti pomisliti, da je prijatelj, ki prosil. In kako naj bi vendar mislili na življenje drugih, ko si rešil svoje življenje čudoma? Poslušajte samo. Naenkrat zadane krogla mojega zapovednika v prsi in on omahuje na konju. Razjašem, da pomagam trem drugim vojakom, da ga rešimo s konja; odredim, da ga spravijo na saniteten voz in skočim takoj na konja, da prevzamem poveljništvo. Prav v tistem trenutku se razpoči granata, ubije ranjenca in raznese vse tri vojake, ki so ga hoteli odnesti. Če bi bil zajahal le minuto kesneje, pa vam ne bi mogel danes povedati vsega tega, kar vam pripovedujem.

Gladni v bitko.

— Ni samo kri in smrt, ki nas podivja. Trpljenje in muke, pomanjkanje za življenje, tudi to nas v vojni pozverini. Bitka pri Ljule Burgasu je bila bitka gladnih; na obeh straneh nismo jedli štiri dni nič. Naš zapovednik ni hotel čakati na vozve z živili, ker se je dotle bal, da bi izgubil dobre postojanke. Ob tej priliki je bilo videti, kako so gladni ranjenci stikali pri mrtvecih, da bi dobili kaj jesti. Naravno, da so iskali zaman. Tudi žela je morila obe vojski. Da bi le videli, kako so vojaki planili po bitki k napol blatnim lužam, ki so nastale nekoliko dni prej vsled dežja!

Zveri.

— Sedaj mi povejte, je-li mogoče ob takih prilikah misliti na plemenita čustva? Toda še nekaj. Videl sem ponoči dva ranjenca, kako sta se obnašala drug proti drugemu, eden je bil Turek, eden pa Bolgar.

Nekoliko prekinem, da se zamislite v lep pretresljiv literarni prizor: kako sta se bratski poljubila, objela, tolažila itd.

Kako sta se grdo gledala in se kar obenem dvignila, zakoloturila, dokler ni močnejši Bolgar premagal Turčina in ga umoril. Ob tej uri, na tem tužnem kraju jih ni nihče silil k temu zverstvu. V vojni, dragi prijatelj, vse besni.

Četrta дума.

Na Ruskem so končane volitve za četrto duma, v kateri imajo po največjih vesteh socialni demokrati 14 zastopnikov. Čeprav je vlada navadno vso moč unoračila v svojo močoločno sredstva, da bi bil izid volitev zanjo kar najugodnejši, šteje v zvezi temu opozicija 157 poslancev, za enajst več kakor v prejšnji dumi.

Uspeh socialnih demokratov je naravnost krasen, ker pomisliti moramo, da je vsak ruski delavec, ki je glasoval za socialističnega volilnega moža, tvegal svoje življenje pri tem. Kdor še ni okusil ruskega korobača na lastnem telesu, ta si niti predstavljati ne more težko, ki jih imajo ruski socialisti pri agitaciji in tudi ne ve prav ceniti poguma in odločnosti delavstva, ki gre preko vseh groznih sibirskih katorg v boj za socializem. Junak v pravem pomenu besede je vsak ruski socialist. Le en primer! Pred poldrugim letom so v Tiflisu aretirali daleč napolniti znanega sodruga. Na njegovo vprašanje po vzrokih aretacije je dobil odgovor: Ničesar! Vam ne moremo pravzaprav očitati, ampak na sumu ste, da boste nastopili kot socialni demokratični kandidat za četrto duma! Da na vsak način preprečijo njegovo kandidacijo, so ga izgnali iz Tiflisa v silno oddaljeno gubernijo. Tako so delale ruske oblasti že poldrugo leto pred volitvami. Kakšno je bilo šele njihovo delovanje tik pred volitvami si po tem primeru lahko vsakdo misli. Socialistom so prepovedali vsako zborovanje in kruto zasledovali njihove liste. In v zvezi temu niso izgubili naši sodrugi nobenega mandata.

Tudi meščansko vladno opozicijo so oblasti zasledovale, da se jim to ni popolnoma posrečilo, kaže izid volitev. Zide so oropali kratkomalo volilne pravice, ker so židje opozicionalci. Imena neljubljenih kandidatov so nalašč tiskali napačno, da so potem lahko ovrgli njihovo izvolitev. Opozicionalne kandidate so zaprli ali pa uvedli proti njim sodnijsko postopanje, samo da so preprečili njihovo izvolitev. Agitacijo so popolnoma zatrli: časopise so konfiscirali in jim nalagali ogromne denarne kazni, urednike, založnike in posestnike tiskarn so vtaknili v ječe. Imena naprednih in socialističnih kandidatov ni smel natisniti noben časopis. Ako pa vse te vladne odločbe le niso prinesle zaželjenega uspeha in je bil izvoljen opozicio-

nalni kandidat, tedaj so razveljavili volitve in razpisali novo. To so ponavljali po dvakrat, trikrat, dokler ni bil izvoljen pravi mož.

Volitve so končane, a maščevalnost vlade še ni nasičena. Zasleduje napredne volilne može in to zasledovanje kaže, kako svobodno sme postopati ruska birokracija. Iz Kerzona na primer javljajo: Melnikova, ki ga je bila postavila levica za kandidata za četrto duma, so odstavili iz službe. Bil je profesor na gimnaziji. Iz Rjezana: Guverner je ukazal, da se spode iz službe štirje napredni volilni može — zdravnik, agronom, dva uradnika.

Ako so oblasti meščanske opozicionalce teple s korobači, tedaj so socialne demokrate bičale s škorpionji. Ali vzlic temu je socialna demokracija po volitvah močnejša in solidarnjša kakor kdaj prej. Delo in žrtve niso bile brez sadu. Tik pred volitvami se je posrečilo socialistom, da so z velikanskimi žrtvami in skrajnim naporom ustanovili v Peterburgu dva socialistična dnevnika »Luč« in »Pravdo«.

Nobenega sredstva ni več, niti ne še tako ostrih in krutih kazni, ki bi zamogle izruvati socialno demokracijo iz življenja ruskega delavstva, tako piše »Luč«. »Kdor dopušča razvoj kapitalizma, mora prevzeti tudi proletariat in kdor ima opraviti z razredom proletarcev, mora priznati socialno demokracijo. Kdor se upira temu, ta hoče pot solca prekleniti iz zapada na vzhod, ta se nastavlja mogočnemu snežnemu plazu, ki ga bo zasul.«

Ljubljana in Kranjsko.

— Državni pravniški del. Včerajšnja »Zarja« je zopet zaplenil državni pravdnik zavoljo mirne sodbe o konfiskaciji bazilejskega manifesta. »Zarja« je ljubljanskemu državnemu pravdniku trn v očesu in ponovne konfiskacije so le maščevanje za odkrito in odločno obrambo ljudskih interesov. Ako bi državni pravdnik vedel, da nam njegova reklama ne škoduje, bi pač brzdal svojo konfiskacijsko besnost: vsaka konfiskacija poveča med delavstvom zanimanje za »Zarjo« in po vsaki konfiskaciji gredo vsi naši resnični prijatelji s poživljeno ljubeznijo in z okrepanim veseljem na delo za svoj list, ki ga mogotci črte in preganjajo.

— Gorostasne fantazije se bero v zadnjem parlamentarnem poročilu »Slov. Naroda«, ki piše, da so še socialni demokrati evazujoč »grozeče posledice« po svoji veliki množini absentsirali od glasovanja za javnost interpelacije. Vse to je seveda navadna čenčarija: socialni demokrati so bili v zbornici pičlo zastopani, ker se veliko število naših sodrugov še ni bilo vrnilo z bazilejskega kongresa.

— V deželni bolnišnici vladajo že delj časa razmere, ki izjajajo, da se izpregovori o njih javna beseda. Postopanje pri sprejemanju bolnikov napravlja na opazovalce namreč vtis, kakor da deželna bolnica ni humanitaren zavod, temveč na denarni špekulaciji zasnovano podjetje. Oskrbnino se brezobzirno izterjava kakor še nikdar prej, in kdor nima denarja, se brezobzirno zavrne, pa makar da pohne na cesti. Tako so pred par dnevi pripeljali v bolnično smrtnevarno opečenega uslužbenca turške A. Krisper v Ljubljani. Krvo vprašanje je bilo seveda, kdo bo plačal, kdaj bo plačal itd. Spremljevalci so dobili vtis, kakor da jih nalašč šikanirajo. Sprejemni uradnik bi moral pač vedeti, da mora bolnik kot uslužbenec tyrdke biti zavarovan za slučaj bolezni. Čemu potem neumestno povzročanje sitnosti in nepotrebnih potov? Radovedni smo, kaj bi uradnik napravil, če bi ne bilo nikogar, ki bi hotel plačati stroške. Bržkone bi ponesrečenca, ki je, mimogrede povedano, že umrl, pustili brez vsake pomoči na cesti! To je en slučaj. Drugi se je bil pripetil dne 30. septembra l. leta. Tedaj je bila prišla v sprejemni urad delavca F. J., prošeč za sprejem na porodni oddelek. Samoobsebi se razume, da je bilo tudi tu prvo vprašanje: Kdo bo plačal? To samo na sebi še ni nič hudega, predrznost, da, nesramnost pa je, da so od prosilke same zahtevali denar! Pravimo: nesramnost: 1. zato, ker je sprejemni uradnik moral vedeti, da je dotična delavka članica okrajne bolniške blagajne na Vrhniki, in 2. ker, za porodnice, ki so pristojne na Kranjsko, plačuje stroške dežela sama! Dotična delavka je v resnici morala plačati 16 K 80 vin. Sploh pa se nam zdi, da imajo gospodje v sprejemnem uradu kaj čudne pojme o namenu deželne bolnice. Osebe, o katerih uradnik ve, da bodo stroški zanje povrnjeni, se pogosto sprejemajo, ne da bi bil najmanjši vzrok zato. Čemu te potem inšpekcijski zdravnik? Po dveh ali treh dneh se take osebe zopet odpuste, nepotrebne stroške pa plačajo bolniške blagajne! V resnici nujnih slučajih, kakor sta zgoraj navedena, se pa delajo bolnikom težave in se šikanira na vse mogoče načine. Danes se zahtevajo od bolnika dokumenti, jutri se mu pa verjame na slovo besedo. Kje je tu logika, kje doslednost? Zahtevamo z vso odločnostjo, da se tu napravi red in da se ustvarijo razmere, da bo deželna bolnišnica res dobrodelen zavod.

— Deželni odbor in božja pomoč. Deželni odbor je izdal jako umestno okrožnico vsem županstvom na Kranjskem, da naj pouče prebivalstvo o popolni varnosti hranilnih vlog z ozirom na vojno nevarnost in da naj ga posvare pred nepremišljenim in škodljivim dviganjem

hraničnih vlog. Do tu je vse pamefno in prav! Na koncu pa dostavlja okrožnica deželne odbora upanje, da nas bo Bog obvaroval pred vojno. Naj bi se klerikali ne zanašali toliko na Boga in naj bi njihovi poslanci raje z odločno in jasno politiko sami pomagali, da se ohrani mir. Ali mar misli deželni odbor, da bo Bog njih kozle popravil?

Kako dimnikarski mojster Blažič plačuje svojega pomočnika. Zme imeli v listu z g. Blažičem, dimnikarskim mojstrom, opravi, ter smo ga tudi po zaslugi označili, misleč, da bo vendar spoznal, kako nam pomočnikom dela veliko krivico. Toda zaman. Zato naj pripiše sebi, če ga bo resnica nekoliko pošegetala tam, kjer je najbolj občutljiv. Dne 25. oktobra je vstopil pri njem pomočnik, ki mu je gospod Blažič pisal sladko pismo polno obljub; dobro hrano in lepo plačo. Pravzaprav 4 gold. na teden in pa polovico zaslužka, ki bi moral znašati do 20 K na teden. Po Blažičevih obljubah bi zaslužil torej 28 K na teden. Kdo se ne bi vdal tem vabljenim obljubam. Toda g. Blažič pa je bil drugačnega mnenja, ter je pomočniku odtegnil ves postanski zaslužek in mu dal samo 8 kron na teden. Čisto razumljivo je, da pomočnik ob takih pogojih ni mogel pri njem še nadalje ostati ter se je g. Blažiču zahvalil za prijaznost ter odšel. Ne vemo sicer, kakšen obraz je gospod Blažič napravil, ko se je njegov pomočnik poslovil, to pa vemo, da mu ostali mojstri gotovo ne bodo sledili, ker bi bili takoj ob vse pomočnike. To prinašamo le v ilustracijo žalostnih razmer, v katerih živijo dimnikarski pomočniki v Ljubljani z namenom, da tudi cenjene stranke blagovoljivo upoštevati naše težnje. — Pa še nekaj. Novo leto se bliža. Povsod po svetu je navada, da se novoletna darila prepuste pomočnikom, kar je tudi pravilno. V Ljubljani pa imajo nekateri mojstri navado, da tudi te groše pobero svojim pomočnikom. Ti mojstri so gg. Blažič, Špicer, Jos. Vrhovec in Savr. Upamo, da bo to zadostovalo. Če pa ne, pa homo seveda prisiljeni tem gospodom po zaslugi posvetiti.

Sava (obč. Jesenice). V velikem salonu gostilne »pri Jeleni« se je vršilo v nedeljo 24. t. m. redno letno člansko zborovanje konzumnega društva za Ljubljano in okolico (okrožje Sava). Zborovanje je vodil nadzornik društva sodr. Cugvitz, ki je v lepih uvodnih besedah označil namen in pomen organizacije konzumentov, ki jo je v življenje poklicalo nekaj malo ubogih tkalcev ročdelških, ki so bili zato »pametnim« sovrstnikom v zasmeh. Ali zgodovina priča, da je bil to imeniten začetek. Sodr. Cugvitz kaže razvoj tržaških delavskih združenj na temelju podatkov zadnje letne bilance; v navdušenih besedah slika združeno delo tržaških sodrugov. H koncu se ozre tudi na naše delo: v štirih letih je »Konzumno društvo za Ljubljano in okolico« prišlo do desetih prodajal in svoje pekarnice. — O bilancii in letnem poročilu »Konzumnega društva za Ljubljano in okolico« govori obširno sodrug Anton Kristan. »Konzumno društvo za Ljubljano in okolico« ima 1635 članov, blaga je prodala za 513.058 kron. Denarnega prometa je imelo 1.487.639 kron 18 vin. Na Savi se je v prodajni v letu 1911/1912 prodalo blaga za 71.942 kron 43 vin. — Navzoči so pazljivo zasledovali razlago letnega poročila. Nato so se izvolili delegati za občni zbor društva, ki bo 8. decembra t. l. v Ljubljani. — Zborujoči so zbrali tudi šest kron za tiskovni fond »Zarje« v protest proti sobotni konfiskaciji. — »Zarje« prav radi bero na Savi, število odjemalcev se je precej povečalo. — Sedaj govore ljudje veliko o vojni nevarnosti. Vsakdo želi miru; delavsko ljudstvo le od mirnega razvoja pričakuje boljših časov. — Snega je obilo. Otroci pa tudi odrasli se veselo sanjajo po gričih in holmih. Tudi po zimi ima gorenjska plat svoje mikavnosti.

Nova slovenska drama. Gosp. Engelbert Giangl je spisal novo tridejansko dramo »Katka Poljakova«, ki obravnava moderno socialno življenje. Uprižore jo v Idriji.

S trebuhom za kruhom. V torek se je z južnega kolodvora odpeljalo v Ameriko 67 Slovencev in 24 Hrvatov; nazaj pa je prišlo 50 Hrvatov in 100 Crnogorcev. 50 Makedoncev in 40 Hrvatov je prišlo iz Nemčije; na Dunaj se je odpeljalo 27 Kočevarjev, na Dolensko je šlo pa 37 Hrvatov.

Obsojen na smrt na vešala. O slučaju roparskega umora, ki se je v torek obravnaval pred novomeško poroto, nap se poročajo: Maks Erhart je 26 let star, precej inteligent fant, govori samo nemški, tako kakor je sedel to pot pred porotniki, ni bil spoznat, da bi bil zmožen takega hudodelstva. Priznal je vse odkrito, kako je svoje dejanje izvršil. Spomladi, pravi, da je potoval iz Zgor. Stajerske v Zagreb, tam je izvedel, da se dobi pri zgradbi belokranjske železnice delo. Napotil se je tja in se v Preloge vdal za nočno delo v predoru. Neko nedeljo se seznanil v gostilni z dninarico Nežo Jakše, ki je stanovala pri 80letni vžitkariji Neži Jurman na Gabru, mali vasici na Semiški gori. Stara Jurmanca je fantu še sama hodila odpirati, da je prišel vasovat k svojemu dekletu, ki je spala v isti sobi z Jurmanco. Tako se je zgodilo tudi v noči na 24. junija. Zjutraj pred odhodom je Erhart starko prosil za eno krono, ki mu jo je tudi dala. Pri tej priliki je pa videl, da ima ženska še več denarja. Ko mu je potem še njegova ljuba povedala, da se ona vrne še le zvečer domov od dela, je sklenil starko oropati podnevi. Odšel je na Preloge, tam popival, pred odhodom nazaj na Gaber pa je nekemu natakarku, ki mu je bil ostal dolžan, rekel, naj le počaka, zdaj gre nekam denarja iskati. Staro Jurmanca je dobil pred kožo. Rekel li je; da ji ima nekaj posebnega povedati, na kar sta se podala v hišo. Sedeč pri mizi, se je Erhardt igral z odprtim nožem. Predsednik: »Welchen Entschluss hatten Sie da gefasst?« Obtoženec: Die Alte zu ermorden! To prostodušno samoprižnanje je osupnilo vse navzoče. Obtoženec nato pripoveduje, kako je naprej od starke zahteval de-

nar, da mu ga pa ni hotela dati. Nato je šel ven, zaprl vrata, oborožil se z motiko ter stopivši zopet v sobo, z isto večkrat močno zamahnil po glavi starke. Ta se je seveda takoj zgrudila v krvi in nezavesti, nakar jo je oropal obeh možničkovic, ki jih je imela v žepu. V obeh denarnicah je dobil 64 kron denarja. Odhajajoč je mislil, da je starka mrtva, zaprl je vrata, vzel ključ seboj in odšel v Preloge, kjer je popival in plačeval svoje dolgove. Od oropanega denarja mu je ostalo še 36 kron. Drugi dan je hotel pobegniti, pa med tem je prišlo njegovo hudodelstvo že na dan. Starka namreč ni bila umrla in ko je prišla njena tovarišica, Erhartova ljubica zvečer domov, ji je povedala, kaj se je z ujo zgodilo. Ko so ga orožniki prijeli, je skušal dejanje prikriti, uvidevši pa, da mu to nič ne pomaga, se je vdal in vse priznal. Slučaj je bil določen že za predzadnjo poroto. Takrat pa oropana starka ni mogla priti k obravnavi, ker je med tem časom nevarno zbolela. Takrat pri napadu prizadete notranje poškode so ji povzročale ponovne slabosti, tako da je večkrat padla in se pri tem tako poškovala, da je morala obležati. Dne 11. septembra je umrla na pljučnici, ki pa je bila v vzročni zvezi s poškožbo na glavi. Zato je bil Erhart to pot obtožen roparskega umora, ne samo rop in težke telesne poškode. Njegov zagovornik dr. Globevnik je to sicer skušal ovreči, pa s svojim predlogi ni prodr. Porotniki so vprašanja na umor in rop soglasno potrdili, na kar je bil Erhart obsojen v smrt na vešala. Obtoženec je to obsodbo čisto mirno sprejel, kot bi šlo za nekaj let. Razprava se je vršila nemški. Senatu je predsedoval dež. sod. svetnik Žmavec, votanta dež. sod. svetnika Bučar in dr. Furjan. Prvomestnik porotnikov je bil Anton Klinc, gostilničar v Gor. Polju. Zagovornik je priglasil ničnostno pritožbo, češ da je bil resume samo nemški in da se njegovemu predlogu ni ugodilo.

Uboja oproščen. Dne 6. oktobra t. l. se je prepiral v krčmi Martina Potočnik v Krnici Janez Strgar, 26letni drvar iz Gorij, z fantom Antonom Žvanom. Strgar je prvi zapustil krčmo ter je zunaj stoječ klical svojega nasprotnika na korajžjo, češ, naj pride vun, če si upa. Pri štirikratnem klicu se mu je res Žvan odzval; v roki je imel steklenico in drobno palico. Ko je stopil na cesto, zapodil se je Strgar vanj ter z golo roko dvakrat mahne proti njegovemu obrazu. Bržkone ga je pri tej priliki vrezal v obraz, ker so naši izvedenci na Žvanovem obrazu lahko vrezino, prizadeto z nožem. Nato je pograbil za človeško roko debelo poleno in z njim mahnil Žvana s tako silo po glavi, da se je takoj zgrudil na tla. Na tleh ležečega ga je hotel obdolženc še enkrat po glavi udariti, kar je pa preprečil krčmarja sin France Potočnik, ki je priskočil in to zabranil. Anton Žvan je na posledičah tega udarca tretji dan po tem dogodku umrl, in sicer vsled otrpjenja možganov vsled močne notranje krvavitve. Obdolženec je bil glasom zaslišan pri popolnoma trezen, pred ljubljansko poroto obtožen se zagovarja, da je to storil v silobranu. Porotniki so vprašanje na uboj zanikali in obtoženec je bil oproščen.

Požig. V torek je nekdo, skoro gotovo iz maščevanja, zažgal drvarnico posestnika Ignacija Ribiča v Spodnji Šiški. Aretirali so delavca iz Soče pri Tolminu, katerega sumijo, da je zažgal.

Znamenje zime. V torek popoldne je bila izpred Bernatovičeve trgovine na Mestnem trgu ukradena 50 K vredna zimska suknja.

Nesreča. Predsinočnjem je v obližju Zelene jame podrl tovorni vlak prostaka tukajšnjega c. in kr. 27. domobranskega pešpolka Antona Prezla in mu šel čez levo nogo. Prepeljali so ga z rešilnim vozom v garnizijsko bolnišnico.

Um se je omračil 62letnemu čevljarstvu pomočniku Franu Verzli. Nesrečež se je na Marijinem trgu vsedel na električno progno in se začel slačiti. Stražnik ga je odvedel na osrednjo stražnico, odkoder so ga na zdravniškovo odredbo prepeljali z rešilnim vozom na opozovalni oddelek.

S ceste. V torek popoldne se je v Rožni ulici splašil konj hlapcu Franu Riharju ter dirjal po Sv. Jakoba trgu na Stari trg. Na Sv. Jakoba trgu je padel hlapec z voza in tudi barva, ki je bila na vozu, se je polila po cesti. Konj je nato pred Blaznikovo trgovino zadel v električni voz, sam pa padel na hodnik in se znatno poškoval. Tudi Blaznikovo izložbo, kakor električni voz je konj poškoval.

1500 K izgubila je v torek ženska na ljubljanskem kolodvoru. Vsled brezvestnih hujškarij oplašena, je dvignila v hranilnici svoj denar, ki ga bodo sedaj življali tatovi.

Izgubil je postrešček Jožef Ogrinc siv telovnik. — Postrešnica Ana Nachtigalova je izgubila v robcu zavežanih 5 K.
— **Kinematograf »Ideal«.** Danes zadnji dan velezanimivega vsporeda. Ničnega naj ne zamudi ogledati si ga. Popolen uspeh je dosegla krasna, ganljiva drama »Tragedija matere«. Nadalje dopada še zanimiv Pathe žurnal in komična učinkovitost »Maks je bahač!« Jako nežna slika je poletne vaje v Redham-u. — Jutri v petek specialni večer z dramo v 2 delih »Edita, hčerka njegovega šefa«. — V soboto: Vojna poročila iz Balkana in židovska drama IV. zapoved.

Stavka papirniških delavcev in delavk v Vevčah pri Ljubljani.

Upravni svet družbe, ki ji pripada tudi papirnica v Vevčah, je že dlje časa ukrepal, kako bi znižal plače vskljud temu, da niso prav nič sijajne in kako bi se iznebil starejšega delavstva, ki ima po mnenju družbe prevelike plače. Posebno so bodle upravni svet »visoke« akordne postavke. S tem bi zadel dve muhi naenkrat: dobil bi novo ceno delavstvu in starejšemu delavstvu, ki ga je sklenilo ravnateljstvo

polagoma odpravljati iz tovarne, ne bi trebalo dajati nikakršne starostne preskrbe. Že dva ravnatelja vevške tovarne sta bila poslana v Vevče, a se nista upala izvesti nameravanega projekta, ker sta bila le preveč vestna. Šele sedanjí ravnatelj, nekí Hentschl, ki je prikolovratil neke iz nemške Češke, in ki se sam hvale, da je izvedel take projekte v Nemčiji, poskušaja sedaj tudi v Vevčah svojo srečo. Dovolj očitno je, kakšne namene je imela družba, že iz tega, ker je Hentschl v tej tovarni letos že tretji ravnatelj. Specialist Hentschl je nastopil 1. julija svojo službo. Dva meseca je bil miren; študiral je menda, kako bi se dalo provocirati delavstvo z raznimi reformami. Meseca septembra je začel z reformami in že začetkom oktobra je naročil žandarmerijo za stražo, pa je začel s terorizmom uvajati reforme in pretiti z odpustom starejših delavcev, dokler ni prišlo 11. oktobra do stavke. S čudom se pa čudimo delavstvu, da vodi tako energično svoj boj, dasi ni bilo organizirano in dasi ne dobiva nobenih znatnih podpov od kake organizacije. Navdušenje v tem boju še ni odnehalo in z vsemi silami treba delati na to, da delavstvo vztraja v boju, zakaj če bi v tem boju podleгло, ki je izzvan z očitnim namenom, potem se sme le pričakovati, da se začne v tovarni najrigozorneje preganjanje, ki bo tako poslabšalo v tovarni delovne mezdne razmere, da se jih dolgo ne bo dalo spraviti niti na doslejšnje stopnjo. Boj mora torej v vsakem slučaju trajati do zmage delavstva. To okoliščino uvidijo tudi rojaki stavkujočih, kmetje in občine, ker je popolnoma naravno, da bi trpel ves kraj in okolica vsled poslabšanja službenih razmer, ki bi utegnile nastati in zaradi tega delavstvo podpirajo z živili in denarjem. Stavkokazi so pravzaprav samo trije, in sicer profesionalni predelavci mizar Tolmajner, elektrik Lipa in kotlar Kapelj. Zato je pač apelirati na solidarnost delavstva, posebno iz drugih papirnic, če jih tudi vabi Hentschl in jim priporoča, da naj ne sprejemajo dela v tovarni ob nobenem pogoju, dokler ni konec stavke. To naj se zgodi tudi iz tega razloga, ker če bi Hentschl izvedel svoje reforme v Vevčah, bi potem to delo nadaljevali v drugih tovarnah, dočim pa, če se Hentschlu ne posreži eksperiment, tudi druga ravnateljstva ne bodo imela veselja igrati se z delavstvom. Vevško delavstvo torej mora zmagati zaradi sebe in zaradi delavstva v drugih papirnicah, zaradi svojih družin in zaradi svojih ožjih rojakov, od katerih kupuje svoje življenjske potrebščine. Odkritosrčno moramo priznati, da je bilo na Slovenskem še malo načelno tako važnih delavskih bojev, važnih, ker ima le malo bojev tako dalekosežne posledice, če propadejo, kakor vevška stavka. — Prošli teden je stavkokaz zabolal z nožem delavko, ki je bila pred tovarno, in so jo odpeljali v bolnico, stavkokaza pa v zapor. Boj se vrši sicer mirno, za javno »varnost« pa skrbe še vedno žandarji kot varuhi kapitalistične družbe.

Stajersko.

Hrastnik. V nedeljo, dne 24. novembra, se je vršila otvoritvena veselica novih gostilniških prostorov v našem konzumnem društvu. Pri tej priliki se je pokazala solidarnost rudarjev iz Hrastnika in Trbovelj. Trboveljski sodrugi pevci, pod vodstvom sodruga Baloga, in sodrugi godci, pod vodstvom sodruga Kolenca, so prihiteli, da nas pozdravijo in pripomorejo k naši slavnosti. V imenu hrastniškega delavstva je pozdravil navzoče sodrug Malovrh, očrtal pomen slavnosti in pozival navzoče, da naj se še bolj združijo k skupnemu delu. Sodrugi Tokan se je zahvalil v imenu pevškega in godbenega zbora iz Trbovelj. V kratkih, a jedrnatih besedah je spodbujal navzoče za idejo socializma. Končal je z željo, da bi hrastniško delavstvo v novih krasnih prostorih se izobraževalo, da bi hrastniško delavstvo postalo zavodno in tako korakalo v skupni armadi zavednega proletariata. Sodrugi pevci so nam zapeli nekaj krasnih pesmi, potem je prišla mladina na svoj račun, ker so nepretrgoma igrali dve godbi. Za »Zarje« smo nabrali 1021 vinarjev. Sodrugi Malovrh je spodbujal sodruge mladeniče, da bi se tudi v Hrastniku osnoval pevski zbor. Da ta želja živi že dolgo časa med našim delavstvom, je dokaz, da se je tudi veliko oženjenih rudarjev, ki so dobri pevci, takoj priglasilo. Upamo, da se bode v Hrastniku v najkrajšem času pričelo s poučevanjem petja. In tako se je vršila naša prva veselica v najlepšem redu. Zahvaljujemo se vsem, ki so pripomogli k tako izbornemu razpoloženju na veselici, posebno pa našim sodrugom iz Trbovelj.

Pevski zbor v Hrastniku. Priglasitve za pevski zbor sprejema sodr. Alojzij Podlogar, trgovski sodruknik v konzumnem društvu. Vsi, ki imajo veselje do petja in dober postati, oženjeni ali samci, naj se do nedelje priglasijo. Posebno prosimo one pevce, ki so že bili pri kakem pevskem zboru, da se priglasijo. Takoj ko se zadostno številu javi, bomo sklicali shod, na katerem se bodo vse priprave vršile in se bo s poučevanjem takoj pričelo.

Trst.

Shod stranknih pristašev bo v petek 29. t. m. ob 8. in pol zvečer v zeleni dvorani »Delavskega doma«, ulica Madonnina št. 15. Sodrugi vsi so naprošeni, da se udeležijo tega važnega strankinega shoda v največjem številu.

Sodrugom na znanje. Da omogoči plačevanje strankinega davka v »Delavskem domu« tudi v dopoldanskih in popoldanskih urah, je pooblastil politični odbor jugoslovanske socialno demokratične stranke sodruga Vauptiča, hišnika v »Delavskem domu«, da sme inkasirati strankin davek. Pri sodrugu Vauptiču dobe sodrugi poleg strankinih znamk tudi druge stvari in pojasnila.

Žepni koledar za navadno leto 1913, ki ga je izdala založba »Zarje« je pravkar došel in je že na razpolago sodrugom v prostorih po-

litičnega odbora v »Delavskem domu« in pri sodrugu Vauptiču. V prihodnjih dneh ga bodo dobivali sodrugi tudi pri svojih zaupnikih v mestu in v okolici. Cena koleдаря je 1 K. Koleдар obsega bogato gradivo. Poleg čednih črtic je mnogo koristnih navodil in podukov. Čisti dobček od razpečave je namenjen naši prekristni »Zarji«. Sodrugi! Sezite po njem, koristili bode tako sebi in svojemu časopisju.

Pevski zbor »Ljudskega odra« priredi v nedeljo 1. t. m. v gostilni »Internationals«, ulica Boccaccio 25, lep družinski večer s petjem in dramatično predstavo. Sodrugi vabimo, da se udeležijo tega družinskega večera v velikem številu.

Previdne odredbe zoper kolero. Z ozikom na dejstvo, da se kolera v evropski Turčiji čezdalej bolj razširja in z ozirom na to, da se zlasti vsled vojne ta nalezljiva bolezen lahko razširi preko mej sosednih dežel, je vojaška oblast odredila, da se bo ravnalo s parniki, ki prihajajo iz primorskih obali od mesta Bedereleji do Smirne po sklepih pariške mednarodne sanitarne konference. Parniki, ki prihajajo iz Anatolije, iz pristanišč evropske Turčije, iz pristanišč Črnega in Egejskega morja, kakor tudi oni, ki prihajajo iz bolgarskih pristanišč, bodo vsi podvrženi v enem jadranskih pristanišč strogi zdravniški preiskavi. V veljavni pa ostane vladna okrožnica, ki je proglasila, da so mesta Mersina, Aleksandretta, Latakija in Beruti kakor tudi obal od Bospora do Dedegača od kolere okužena.

Prepir in poboj med brati. Konstantin Lukman v Trstu je tožil svojega brata zaradi nekega starega posojila. V soboto se je vršila obravnava. Obtoženec je bil obsojen in brata sta zapustila na videz mirna sodno dvorano. Na stopnicah pa sta se začela zopet prepirati in obsojeni brat je napadel Konstantina in ga silno pretepel. Konstantin je pobit po glavi in po vsem životu, poleg tega ima zlomljeno na dveh krajih levo nogo. Odpeljali so ga nezavestnega v bolnišnico, storilec pa je neznan kam pobegnil.

Na morju. Silen vihar je poškoval laško jadrnico »Carmelitano«, ki je plula proti Trstu, tako, da je prav malo manjkalo, da se ni z moštvo vred potopila. V pravem času so jo zagledali in ji poslali pomoč, ter jo pripeljali težko poškočevano v pristanišče. — Pri vstopu v trgovsko pristanišče v Pulju se je prekunicl tender križarke »Sv. Juri«. Moštvo je poskakalo v vodo in plavalo na breg. Tender so potegnili iz vode. — Sploh je divjal v zadnjih dneh silen vihar v kvarneru in je povzročil veliko nezdov. Iz Reke poročajo, da je utrgalo razburkano valovje parnik Avstro-Americane »Ludovica«, ki je bil zasidrán, in ga gnalo na odprto morje. Vladni parnik je peljal za njim in ga privlekel v pristanišče. Parnik je dobil manjše poškode. Tudi v pristanišču je napravil vihar veliko škodo. Med drugim je vrgel v morje tudi dva železniška voza, ki sta stala na tiru pristaniške proge.

Vestnik organizacij.

Osrednji odbor »Vzajemnosti« v Ljubljani ima v četrtki 28. t. m. ob 8. zvečer v svoji pisarni izredno sejo, katere se naj zanesljivo udeležijo vsi odborniki in nadzorniki. Na sejo so povabljeni tudi zastopniki strokovne zveze tob. delavcev.

Deželno zastopstvo jugoslov. soc. demokr. stranke v Ljubljani ima danes v četrtki ob 9. zvečer v pisarni strokovnega tajništva sejo, na katero so vabljeni vsi sodrugi odborniki.

Plesne vaje »Vzajemnosti« v Ljubljani se vrše vsako nedeljo in praznik od 3. popoldne do 7. zvečer v mali čitalniški dvorani »Narodnem domu« (nad glavnim vhodom). Pristop imajo članice in člani ter po njih vpeljani gostje. Pristojbina je prav nizka. Vabi se na obilen poset.

Splošna delavska zveza »Vzajemnosti« za Kranjsko okrajno zastopstvo v Ljubljani, vabi na izredni občni zbor, ki bo v nedeljo dne 8. decembra 1912 točno ob 9. dopoldne v salonu restavracije »International«, Resljeva cesta št. 22. Dnevni red: 1. Poročila predsednika, tajnika in blagajnika zveze. 2. Nadomestne volitve v osrednji odbor in nadzorstvo zveze. 3. Organizacija in taktika. 4. Tisk. 5. Raznosterost. — Občna zborna se morajo udeležiti vsi odbori in nadzorstva ljubljanskih podružnic in izobraževalnih odsekov ter zaupniki vplačilnic. Odposlanci načelstva zveze imajo na zboru sedež in glas. — Radi važnosti in obširnosti dnevnega reda je želeli polnoštevilne in pravočasne udeležbe.

Semtertia.

Ibsen pravi v neki svoji dram, da je nemalenkost v najnavadnejši notici dnevne kronike označena cela tragedija človeška. Se bolje je to misel označil Montesquieu. Sledite, pravi, življenju najnavadnejšega človeškega bitja od zibelke do groba, pa najdete moment, ki vam predstavlja zgodovino in probleme sveta.

Na velikem zboru stoji giljotina. Nabrušena sekira se blešči v zraku. Padla bo izpod nje glava zločinca, ki bo v tistem trenutku postal deležen človeške zgodovine. Padla ne bo le sekira, padel bo na njegov vrat ves socialni sistem.

Ali: Umrlo je bitje pred letom, ali pred desetimi leti. Njegov grob pa še vedno zeleni. Skrbne roke spremljajo poslednje domovanje dragega in koristnega bitja. Živel bo v lepem in trajnem spominu ostalih.

Vsak po svoji usodi in sreči.
... Po cesti se pomika črn voz. Za njimi dolga vrsta resnih in potrpih obrazov. Pred vozom in črnimi konji skromen venec. — neseta ga dva delavca tovariša. — Umrli je delavec in njegovji tovariši ga spremljajo na poslednji poti. Poslednje slovo, kamen nad krsto in — konec. Čisto navadna, vsakdanja in dolgočasna notica.

Za gorami in hribom teče kri v potokih. Razuzdano, bestialno sovraštvo žanje tisoče in tisoče mladih energij. Zdi se, da se je kolo zgodovine in civilizacije pomaknilo za tisoč let nazaj. Srbi in Bolgari zoper Turke in Arnavte. Pleše se ob rekah, med skalovjem in gorami krvav ples Kje si človeška solidarnost in ljubezen?

V Škedenju pri Trstu. Tožno jesensko popoldne. Po cesti se pomika pogreb delavca. Tovariši ga spremljajo. Umrli je slovenski delavec in venec mu nosita tovariša — Srb in Turek.

Tam za gorami smrtina sovražnika — tukaj brata, tesna in odkritosrčna brata.

Cel svet je gola antiteza, je nekoč vzkliknil Aristotel.

V navaden, vsakdanjem dogodku je odsev cele zgodovine...

Gh.

Vabilo na naročbo.

Zarja izhaja vsak dan ob 11. dopoldne in slane naročnina

Za avstro-ogrske kraje:

celoletna	.....	K 21-60
polletna	.....	10-80
četrtletna	.....	5-40
mesečna	.....	1-80

Za Nemčijo:

celoletna	.....	K 26-40
polletna	.....	13-20
četrtletna	.....	6-60
mesečna	.....	2-20

Za ostalo inozemstvo celoletno 36 kron in sicer s pošiljanjem na dom ali po pošti. Naročnino je pošiljati naprej.

Posamezna številka 8 vin. v administraciji in tobakarnah:

Naročnina se pošilja pod naslovom: Upravištvu „Zarje“ v Ljubljani.

Državni zbor.

Dunaj, 27. novembra.

Poslanska zbornica je v drugem in tretjem branju sprejela zakon o razredni loteriji, kakor ga je predlagal narodnogospodarski odsek, odklonivši vse socialno-demokratske in druge izboljševalne predloge, ki so šli za tem, da se hkrati ali pa vsaj po dveh letih odpravi mala loterija. Takisto je bil odklonjen od vladne večine predlog sodruga Pongratza, da se čisti dobiček iz razredne loterije, ako presega letnih 20 milijonov, uporabi za asanacijski sklad in za ustanovitev zdravilišč. Vladna horda je odklonila tudi Wüstov predlog, da naj petina loterijskih dohodkov doteka socialnemu zavarovanju. Podroben načrt zakona objavimo jutri. V zmišlju sprejetega zakona se odpravi mala loterija šele tedaj, ko narase letni čisti dobiček iz razredne loterije iznad 20 milijonov kron. Socialni demokraciji so v drugem branju glasovali za posamezne paragrafe, pričakuječi, da nekatere predlaganili izpremembendarje obveljajo. Ker se njih pričakovanje ni uresničilo, so v tretjem branju glasovali proti zakonu. Zakon, ki ga mora odobriti še gosposka zbornica, stopi v veljavo z dnevni razglasitve.

Nato se je nadaljevala razprava o tri mesece starih »nujnih« predlogih o zakonu zoper živinsko kugo.

Minister notranjih zadev baron Heindl je odgovarjal na interpelacijo glede dviganja hranilnih vlog. Minister je stokal nad nezaupnostjo vlagateljev, ki žive v neumni veri, da poseže država v slučaju vojne po denarju v hranilnicah. Dejal je, da bodo razširjevalci takih vesti najstrožje kaznovani. Ampak če bi bil dosleden, bi moral minister prijeti za usesa vojne navdušenjake, ki hujskajo na vojno in sejejo med vložniki hranilnih vlog strah in nezaupanje.

Boj za dnevni red.

Po sklepu starešinstva se postavi kot prva točka na dnevni red razprava o proračunskem provizoriju. Kot druga točka bi imela priti reforma poslovnika. Pri glasovanju so socialni demokraciji, krščanski socialci in nemški nacionalci glasovali za ta dnevni red, ostale stranke proti. Predsednik je pomotoma naznanil, da je dnevni red z 207 proti 192 glasovi sprejet; vsled tega je nastal med češkimi radikali velik hrup. Končno je odredil predsednik, da bo glasovanje o ostalem dnevnem redu šele jutri.

Zadnje vesti.

Vojna na Balkanu.

KONFIKACIJA BAZILEJSKEGA MANIFESTA.

Dunaj, 28. novembra. Mirovni manifest socialistične internacionale je bil na Dunaju zaplenjen na podlagi — § 302.

HOHENBLUMOVE AGRARNE PREDRZ-NOSTI.

Dunaj, 28. novembra. Agrarna centrala je sklenila resolucijo, ki ugovarja — z ozirom na kugo v Italiji (?) — uvozu italijanskih volov. V drugi resoluciji zahteva agrarna centrala od vlade, da prepreči razširjenje kolere in živinske kuge z balkanskega polotoka. Končno je centrala protestirala proti carinski zvezi z balkanskimi državami in zahtevala krepko carinsko varstvo domačega poljedelstva ne glede na politične in teritorialne izpremembe na Balkanu.

IZ OGRSKE DUME.

Budimpešta, 27. novembra. Dohode v parlamentarno poslople je danes stražil majhen policijski in žandarjski kordon. Opozicija je sklenila, da koraka korporativno pred parlament in izsli dohod. Med tem pa je policijski nadzornik Pavlik razvrstil svoje ljudi v karé in izjavil došlim poslancem, da izključeni poslanci ne smejo v parlament. Grof Karolyi je izjavil, da bod temi razmerami ne pojde v parlament.

SITUACIJA.

Dunaj, 28. novembra. V političnih krogih drosojajo položaj bolj ugodno. Iz dosedanjih Sazonovih dejanj sklepajo, da mu je resno do ohranitev miru, zlasti še, ker uživa popolno zaupanje carja.

Kelmoraju, 28. novembra. »Kölnische Zeitung« poroča iz Belgrada, da ne bo prišlo do vojne med Avstrijsko-Ogrsko in Srbijo. V Belgradu so se spriznili z misljo, da mora po-

stati Albanija neodvisna kneževina. Upanje na mirno rešitev krize utrijuje tudi vest, da bodo Srbi poslali vzhodni bolgarski armadi 60.000 mož.

Belgrad, 28. novembra. Ruska vlada je sporočila v Belgrad, da je računala vedno na avtonomno Albanijo; vendar pa pričakuje od Avstrije, da bo olajšala Srbom dohod k morju. To obvestilo naj opominja Srbijo, da ne sme zahtevati nemogočih stvari.

Rim, 28. novembra. »Tribuna« piše, da se je politični položaj razjasnil. Vse velesile so se zedinile za avtonomijo in nevtralnost Albanije, Avstrijsko-Ogrska je pripravljena, da se udeležiti konference, če se sprejme njen program: avtonomija Albanije, Srbiji se dovoli dostop k nevtralni luci San Giovanni di Medua, prepoved okupacije Drača od strani Srbov, prepoved okupacije otokov v zalivu Valone od strani Grkov.

EVROPSKA KONFERENCA JE NEIZOGIBNA.

Rim, 28. novembra. »Il Messaggero« objavlja intervju z ruskim poslanikom v Rimu, Krupankim. Poslanik je dejal, da je optimist vkljub težavam, ki nastajajo vsak hip. »Mislim« — je dejal — »da na svetu vendar niso kar brezpomembni ljudje dobrega srca in bistre glave. Tem je naloženo, da poiščejo pot iz sedanjih zagate. Vsa balkanska vprašanja bodo reševala države, ki si ne morajo prilastiti Albanije in jadranske obali. Govorica o ultimatu, ki da ga namerava predložiti Srbiji Avstrija, je absurdnost, o kateri se ne bi smelo govoriti. Ultimatus pomenja vojno. Preden pa vzame Avstrija nase tako odgovornost, se bo vendarle premislila. Poslanik je mnenja, da je evropska konferenca neizogibna in da se na tej konferenci ne bo razpravljalo o Dardanelah. Dardanele potrebujejo v mirnem času svojega čuvalja in tem bolj je, čim šibkejši je ta čuvaj. Jutrišnja Turčija bo sposobnejša za ta posel, nego je bila včerajšnja Turčija. V vojnem času bodo Dardanele odprte vsem vojnim velesilam.«

SRBIJA BO PREDLAGALA KONFERENCO.

Dunaj, 28. novembra. »Zeit« je dobila iz Belgrada sledečo vest: V dobro informiranih političnih krogih se zatrjuje, da srbska vlada ne odgovori na avstrijske proteste glede jadranskih pristanišč. Po vojni bo srbska vlada predlagala sklicanje evropske konference.

TURČIJA IN KONFERENCA.

Carigrad, 28. novembra. Turško časopisje priobčuje članke glede stališča, ki naj ga zavzame Turčija v slučaju, da se bo vršila konferenca. »Sabah« pravi, da si bo morala Turčija poiskati prijatelja med velesilami in stopiti v zvezo z nekaterimi izmed evropskih velesil.

AVSTRIJSKI POSLANIK PRI CARJU.

Peterburg, 27. novembra. Avstrijski poslanik grof Thurn - Valsassina je imel danes avdienco pri ruskem carju. Avdijenca je trajala nad eno uro.

UGODEN POLOŽAJ NA DUNAJSKI BORZU.

Dunaj, 27. novembra. Vest o avdijenca avstrijskega poslanika v Peterburgu pri ruskem carju in druge okolnosti so danes ugodno vplivale na položaj dunajske borze. Istočasno so se vršili mnogi nakupi pokritne in predkupne vrednosti. Mnogo se je nakupilo tudi izven borze. Akcije Alpine so poskočile za 14 kron; Skoda za 15 kron; državne železnice za 2 K; kreditne akcije za 3 in družbe Rima za 11 kron. Pozneje se je gibanje nekoliko ustavilo in Alpine so izgubile večji del svoje avanse. Kljub temu se je ugodni položaj denarnega trga trajno vzdrževal. Praške železne akcije so padle za 5) kron, Berg m. Hütten za 28, Poldihütte za 31, štiriske orožarnice za 42, in hrvaške sladkorne tovarne za 42 kron.

TURŠKA USTAVA RAZVELJAVLJENA.

Carigrad, 28. novembra. Ministrijski svet je sklenil na zadnji seji: Zadnja štiri leta so dokazala, da ni ustavno vladanje državi primerno in ji ne koristi. Zato sklene vlada v najvišjem interesu države razveljavljenje ustave.

TURČIJA HOČE NADALJEVATI VOJNO.

Carigrad, 28. novembra. Veliki vezir izjavlja, da je treba nadaljevati vojno do skrajnosti. Armada ne bi priznala miru v nobenem slučaju.

POGAJANJA V NEVARNOSTI.

Pariz, 27. novembra. »Matin« poročajo iz Carigrada: Uradno se potrjuje, da so nastala med mirovnimi pooblaščenici pogajajočih se držav velika nasprotja že pri prvem sestanku večraj v Bagdžekiju zaradi Odrina. Turški pooblaščenici so izjavili, da nikakor ne morejo privoliti v izročitev Odrina, ne v to, da bi Odrin postal posest Bolgarske. Bolgarski pooblaščenici so izjavili takoj, da pomeni ta izjava konec pogajanj; ako turški pooblaščenici ne sprejmo bolgarskih predlogov v teku 48 ur, bodo nadaljevali Bolgari vojne operacije z vso silo.

BOLGARI PREDLOŽE NOVE MIROVNE POGOJE?

Pariz, 28. novembra. »Petit Parisien« objavlja brzojavko iz Carigrada, da so turški pooblaščenici odklonili zadnje bolgarske predloge in da predložijo Bolgari danes nove pogoje za premirje. Ako odbijejo Turki tudi te predloge, bodo bolgarske čete začele napadati z vseni močmi. V tukajšnjih političnih krogih prevladuje pesimizem.

Pariz, 28. novembra. Zadnje brzojavke potrjujejo, da so se pogajanja razbila. Porta je baje odklonila bolgarske zahteve, Turki pošiljajo sveže čete na čataldžinsko črto in so pripravljani nastopiti ofenzivno, ako ne predložijo Bolgari sprejemljivih predlogov. V Carigradu pričakujejo naskok združenih balkanskih čet na Galipolis in Dardanele.

ČETVEROZVEZA BO MORALA ZNATNO ZNIŽATI SVOJE ZAhteve.

Carigrad, 27. novembra. Tu se zagotavlja od kompetentne strani, da se bodo sešli danes turški in bolgarski pooblaščenici ter da se bodo šele sedaj začela prava pogajanja za mir in sicer na podlagi prelimitiranih pogajanj za premirje. Koliko časa bo trajalo premirje, ni določeno, vsekakor bo pa trajalo več dni. Zatrjuje se pa tudi, da bo mogoče doseči sporazum le tedaj, ako balkanska zveza zniža svoje zahteve. — Na drugi strani se pa v diplomatskih krogih zatrjuje, da upanje za mir še ni zrelo. Tudi veliki vezir da je za nadaljevanje vojne do skrajnosti že vsled tega, ker so turške čete bojaželjne. Nikdar da ne bo sprejel veliki vezir ponižujočega miru.

POGOJI ZMAGOVALCEV.

Carigrad, 28. novembra. Bolgarski pogoji za premirje so: Poleg predaje Odrina predaja Skadra in Janine. Tudi ne sme Turčija pošiljati več čet iz Anatolije.

SRBSKO PRODIRANJE PROTI DRAČU.

Dunaj, 28. novembra. »Neues Wiener Tagblatt« je dobil iz Drača: Srbi, ki se nahajajo v Lešu, se pripravljajo, da se s čolni prepeljejo čez reko Mat. Neka druga srbska kolona maršira proti Draču od Bitolja in ni oddaljena od Drača več kot osem ur.

V DRAČU?

Dunaj, 28. novembra. »Zeit« poroča, da je dobila Lloydova družba brzojavko od svoje agencije v Draču, v kateri se poroča, da so Srbi že zasedli Drač.

VSEUČILIŠČE V SKOPLJU.

Dunaj, 28. novembra. Iz Belgrada poročajo, da je hotelo mnogo Arnavtov v krajih zasedenih po Srbih prestopiti v krščansko cerkev. Srbska vlada je to preprečila. V Skoplju se ustanovi vseučilišče.

SESTANEK PRESTOLONASLEDNIKOV V BITOLJU.

Belgrad, 27. novembra. Iz Bitolja poročajo, da se je mudil grški prestolonaslednik Konstantin dva dni pri srbskem prestolonasledniku v Bitolju in se je danes vrnil v Florino.

TURKI SO ZAPUSTILI DVE EPIRSKI MESTI. — GRKI SO OKUPIRALI OTOK PRED VALONO.

Brindisi, 28. novembra. Poveljniki parnika »Penceta«, ki je dospel sem iz Prevese, poročajo, da so Turki zapustili mesti Zumenica in Sagias na obali poleg Janine, ker se boje, da Grki naskočijo mesti. Pred odhodom so vojaki obe mesti zažgali. Isti poveljniki je sporočili tudi, da so zasedli Grki v nedeljo otok Saseno poleg Valone. V Prevesi so bili naloženi topovi za obleganje Janine.

SOLUN OSTANE GRŠKI. — RAZGOVOR Z GRŠKIM KRALJEM.

Kodani, 27. novembra. Dopisnik nekega danskega lista je imel v Solunu važen razgovor z grškim kraljem. Dopisnik je vprašal kralja, kaj da dobi Grška po končani vojni. Kralj je odgovoril: Najbrže kraje, ki jih je tekom vojne zasedal; pokrajino proti Severu do črte Bitolj-Solun. — Tudi Solun? — Zakaj ne? Je odgovoril kralj, Solun je važno mesto, ki bi lahko postalo velika prosta luka. Za Carigrad je to težavneje. Ali laz mislim, da bi Solun lahko postal prosto mesto kakor n. pr. Hamburg.

GRKI ZASEDLI KIOS.

Carigrad, 28. novembra. Iz Smirne poročajo, da so Turki potopili dva grška čolna, ki sta prevažala grške vojake, namenjene na otok Kios. Tukajšnji listi potrjujejo vest, da se je grškim vojnim ladjam posrečilo izkrcati vojake, in zasedeti otok.

GRŠKI PLEN.

Atene, 28. novembra. Turško torpedovko »Adalia«, ki so jo Grki zaplenili v Prevesi, so danes pripeljali v tukajšnjo ladjedelnico kot vojni plen. Torpedovka bo inkorporirana grški mornarici.

BITKA MED GRKI IN BOLGARI?

Dunaj, 28. novembra. Jugoslovanska korespondenca javlja: Po poročilu generala Teodorova je bila pri Senesu bitka med bolgarskimi in grškimi četami (??), ker so hoteli Grki udreti v kraje osvojene po Bolgarih. Grki kakor tudi Bolgari imajo mrtve in ranjence in šele energičnemu posredovanju poveljnikov se je posrečilo, da se je končal spopad, nakar so se Grki umaknili. Baje vladajo tudi v Solunu neznosne razmere, ki jih nemalo izzivlja tudi grško časopisje, označujoč Carigrad za končni cilj grškega prodiranja.

SLABO RAZMERJE MED GRKI IN BOLGARI?

Dunaj, 28. novembra. Iz Sofije javljajo: Bolgarski politik, ki ima tesne zveze z vlado, izjavlja, da je razmerje med Grki in Bolgari resno ogroženo. Balkanska zveza da je v veliki nevarnosti, da razpade, ako se ne posreči poravnati nasprotja med Sofijo in Atenami.

BOLGARI ZAHTEVAJO OD SRBOV OJAČENJA. — MIRNA REŠITEV KRIZE.

Belgrad, 28. novembra. V dobro informiranih krogih trdijo, da zahtevajo Bolgari nadaljna vojaška ojačenja od Srbov. V Belgradu je napravila zahteva neprijeten vtisk. Zatrjujejo tudi, da je Avstrija privolila že v konferenco in Pašić je izjavil nekemu poslancu, da upa na mirno rešitev krize. Rezervni častniki in vojaški uradniki, ki doslej še niso bili vpoklicani, so dobili povelje, da se zglase v teku 24 ur pri svojih poveljnikih.

OD CATALDŽINSKE ČRTE.

Berlin, 28. novembra. »Lokalanzeiger« javlja iz Carigrada: Bolgari se zbirajo pred čataldžinsko črto. Postavljajo topove in okope. Vsak čas se pričakuje nov naskok. Tudi Turki so ojačili med tem znatno svoje čete. Bolgari imajo pred Čataldžo baje sedem divizij, Dostej so izgubili 7000 mož.

Kelmoraju, 28. novembra. Iz San Stefana javljajo: Nova močna turška armada azijskih čet stoji pri Burgasu in Bogazkeju, 15 kilometrov vzhodno od Hademkeja. Pripravljena je za ofenzivo.

BOLGARSKI NABORNIKI LETA 1914 VPOKLICANI.

Sofija, 28. novembra. Naborniki letnika 1914 so vpoklicani za 3. decembra k orožju. ad Situacija.

MOBILIZACIJA V ROMANJI.

Sofija, 28. novembra. Tukaj se širi vest, da v Romaniji mobilizirajo.

BOJ PROTI KOLERI.

Sofija, 27. novembra. V odbor za boj proti kolero so bili izvoljeni tudi trije avstrijski zdravniki, in sicer profesor Franke in dr. Exner z Dunaja, dalje profesor Kolmers iz Coburga. Pri odborovih razpravah sta bila navzoča tudi ministrski predsednik in vojni minister. Izdelala so se navodila za obrambo in so bila tiskana v treh jezikih.

ITALIJA POZIVLJA TURČIJO, NAJ SE DRŽI MIROVNE POGODBE.

Carigrad, 28. novembra. Včeraj se je podal italijanski poslanik k turškemu zunanjemu ministru Noradungianu in mu dejal, da se mora Turčija ravnati po mirovni pogodbi, ki je bila sklenjena v Lozani in ki določa, da se morajo turške čete takoj umakniti iz Tripolitnije, da se mora prenehati poslanilniška agencija in kontribanda orožja.

POROTNA OBRAVNAVA PROTI KOVACSU.

Budimpešta, 28. novembra. Porotna obravnava proti Kovacsu je določena na 16. decembra in naslednje dni. V preiskovalnem zaporu, iz katerega bi ga morali izpustiti že 1. decembra, ostane do porotne obravnave.

CARUSSO IN GIOVANITTI OPROŠČENA.

London, 28. novembra. Delavska voditelja Carusso in Giovanitti, ki sta bila od ameriških kapitalistov obdolžena, da sta povodom neke stavke v Bostonu pri demonstracijah hujskala delavce na poboj, sta bila včeraj oproščena. Vse ameriško kapitalistično časopisje je zahtevalo, da lu obsodijo na smrt. Pri razpravi pa se je pokazalo, da sta nedolžna in da je bil oni policijot, ki ju je zatožil, plačan od kapitalistov, ki so se hoteli na tak način iznebiti dveh delavskih prvoboriteljev. Ko je predsednik proglasil razsodbo, se je Giovanitti zahvalil protinikom za človeško razsodbo. Oba sta dobila mnogo telegramov iz delavskih krogov. Proces je postavil na dan škandalozno izkoriščanje delavcev po ameriški kapitalistih in si je delavsko gibanje s tem procesom v Ameriki pridobilo mnogo simpatij.

Novice.

* Kako je napovedala Črna gora Turčiji vojno pred 162 leti. Jeseni leta 1750. je prišla Črna gora zopet v prepir s Turki. Napoved vojne se je izvršila v jako čudnih okoliščinah. Bosanski vezir je pozval takrat črnogorskega vladarja, naj mu takoj pošlje 12 krašnih deklic v starosti 12 do 15 let. »Če mi jih ne pošlješ«, je predrzno zahteval vezir, »tedaj uničim tvoje deželo in odpeljem v suženjstvo stare in mlade.« Črnogorski vladar je hitro sklical vse starešine posameznih plemen in po kratkem posvetovanju so odposlali vezirju sledeči odgovor: »Ali smo ti že kdaj plačali davek? Davek, ki bi ga ti radi plačali, bi bil kamen z naših gor, a namesto dvanajstih deklic ti pošljemo 12 prašičjih repov, da okrašiš z njimi svoj turban.« — Ta odgovor je zadoščal, da je turški vezir napovedal vojno, ki se je pa končala z groznim porazom Turkov, 10.000 Črnogorcev je premaglo 25.000 Turkov.

* Krčeviti odrevenelost vsled ran. Avstrijski Rdeči križ poroča z Dunaja, da je dobil od avstrijskega konzulata v Janini in od vodstva avstrijske bolnišnice v Skadru brzojavno prošnjo, da se jima pošlje, kakor hitro mogoče precejšnja količina antitoksin-seruma, ki se vporablja proti krčeviti odrevenelosti pri ranjencih. Kakor to priča, se je ta strašna bolezen pojavila na več krajih balkanskega bojišča. Do sedaj se sicer niso še oglašili niti Bolgari, niti Srbi, če se je pojavila ta bolezen tudi pri njih, vkljub temu pa je vodstvo avstrijskega Rdečega križa dalo ekspedicijam tudi antitoksim-serum in potrebne instrumente za injekcijo. Z ozirom na dejstvo, da zahteva manipulacija z antitoksin-serumom posebno izurjenost in posebne instrumente, so dobile ekspedicija v svrhu lažje vporabe nekaj tega seruma v trdi obliki. Serum se potrese na rano.

* Višinski rekord zrakoplovke. Iz Berlina poročajo: Na letališču v Johannistalu se je vzdignila zrakoplovka Galančikova 2400 m visoko.

Goriško.

— V Pasterjev zavod na Dunaj je pejal te dni g. Cernic, župan v Št. Petru, svojega sina Antona in pa Jakoba Trevižan, obadva učenca goriške deške vadnice, ki sta bila, ko sta šla v šolo, pri mestnem vrtu v Goricu ogrizena od psa, ki je na sumu, da je stekel. Pes je ogrizel že druge osebe, ki so tudi šle v zavod. — Shod kamnarskih delavcev v Sovodnjah. V nedeljo, dne 24. t. m., se je vršil tukaj shod kamnarskih delavcev. Shodu je predsedoval sodrug Tomšič. Govoril pa je deželni tajnik kam-

narske organizacije Albin Ivančan iz Nablrežine. Govornik je obširno in korenito navzočim razvijal program političnih in strokovnih organizacij od njihovega postanka. Poudarjal je umazano politiko meščanskih strank, ki jim je vse drugo važnejše nego socialno vprašanje. Od leta 1848. pa do danes čaka delavstvo zaman plodovitega dela od parlamenta, od parlamenta, ki si ga je ljudstvo v letu revolucije s krvjo pridobilo. Vzrok temu je le bedasta nacionalna borba, ki bi jo morala vlada že davno rešiti. Vlada ve, da dokler traja v parlamentu nacionalna borba, zavlačuje lahko važna socialna vprašanja in jo zato še podpira. Nagla sodba in vislice so posledice obstrukcije nacionalnih šovinistov, kakor nam je to dokazala nesposobna vlada leta 1908 v Pragi. Nismo protivniki nacionalnemu vprašanju, vendar pa smo njenja: nacionalna vprašanja trajajo že čez 60 let in bodo čakala rešitve še dolgo, a za delavce so socialna vprašanja veliko večje važnosti, rešiti bi se morala torej v prvi vrsti. Omejiti brezmejno izkoriščanje, povzdigniti nezadostno zavarovanje proti nezgodam, skrajšati predolgi delovni čas, odpraviti veliko brezposelnost, je namen strokovnih organizacij. Ali je mogoče, da je treba nezavedne delavce vzgojiti v zavedne? Da! Najno je, da postane vsak sodrug agitator za dobro stvar naše organizacije. Govornik je zaključil ob splošnem odobravanju. Nato je zaključil predsednik škod. Potrebno je, da izrazimo še mnenje odbora, ki pozivlja vse s tedenskimi prispevki zaostale sodruge, da izvrše takoj svojo dolžnost, kajti drugače jih bomo smatrali za neutde. Imamo nadalje kakih pet delavcev, ki so le po imenu sodrugi in ki škodujejo z nezavednim postopanjem pri mojih ostalih sodruhom. Svetujemo jim, naj prenehajo s svojim početjem, ki jim nič ne koristi. Upamo, da zadostuje ta opomin, drugače bomo prisiljeni, da nastopimo odločneje proti nim.

Pariška komuna.

(Predaval sodrug France Milost v »Ljudskem odru« v Trstu dne 22. in 23. t. m.)

(Dalje.)

Sedemdeset let trajajoča francoska politična hegemonija v Evropi je bila zlomljena. Z njo je padlo tudi francosko cesarstvo, upamo — za vedno. In med tem, ko je po Franciji kar mr-golelo nemških vojakov, ki so že stali pred Parizom, se je v Parizu samem sestavila nova vlada. To vlado so pa dobili v roke ljudje, ki so bili slabši od Napoleona. Še pred začetkom vojne je izdala pariška internacionala oklic na delavce, v katerem je odločno protestirala zoper vojno. Temu oklicu so odgovorili nemški socialisti naravno v socialističnem duhu. (Predavatelj je prečital oba oklica, lepa spomenika prvih početkov socialističnega gibanja; prečital je tudi protest nemških socialistov zoper aneksijo francoske Alzacije-Lorene. Teh protestov ne objavljamo zaradi posebnega ozira do našega cenzorja in do njegovga rdečega svinčnika.) Nemški general Vogel von Falkenstein je dal aretirati takoj, ko je bil izdan protest zoper aneksijo Alzacije-Lorene, vse člane nemške socialistične eksekutive. Behel in Liebknecht sta bila obsojena zaradi tega manifesta kot veleizdajalca vsak na dve leti ječe, ki sta jo prestala v gradu Huberhersberg.

Prusi so prodirali neprenehoma proti Parizu. V Parizu je vladala splošna zmedenost. Vsi stanovi, ki so bili v času cesarstva enostavno zasluženi, so dobili sedaj prosto roko. Vsak je skušal uveljaviti svoje ideje, svoje nazore. Pariz je bil na predvečer velike socialne krize.

Kmalu po padcu cesarstva se je doigrala v Parizu strašna tragedija pariške komunne. Skrivnostna sila revolucije je že leta 1797 potisnila v ospredje za trenotek delavski stan. Delavstvo pariško je bilo od nekdaj republikanskih nazorov. To je potrdil tudi Carbon, ki je slovel za najboljšega poznavalca pariškega ljudstva, češ da se imamo zahvaliti onemu delu delavcev, ki so resnično inteligentni, ki se v enomer bavijo s splošnimi vprašanji in ki neprenehoma zahtevajo demokratične reforme, ako je bilo že cesarstvo prisiljeno dati delavcem gotove koncesije. Ta sloj delavcev je bil republikanski, socialističen in iz tega sloja so prišli tudi voditelji pariške komunne in člani prve delavske vlade na svetu. Proti temu sloju delavcev se je bojevalo že cesarstvo, združeno z meščanstvom. Ti delavci so započeli socialistično gibanje in temu gibanju je bil napovedan boj. Uradni, vladi ali meščanstvu vdani učenjaki so pridigali delavstvu poslušnost. Cerfber, ki je slovel kot učen ekonomist, je v reviji »Journal des économistes« napisal, da ni vreden socializem kot abstraktna teorija niti te časti, da se govori o nem resno. Najslavnejši tedanji ekonom Louis Reibaud je pa dejal, da je socializem umrl in vsaka beseda o njem, da bi bila kakor nagrobna. (Glas iz občinstva: Že takrat.) Internationala socialističnih delavcev pa je bila šele ustanovljena in ni imela še nobenega vpliva. Vlada jih je preganjala, dobro vedoč, da so ji najnevarnejši.

Ko se je raznesla v Parizu vest o strašnem porazu Francozov pri Sedanu, je bil Pariz koj v revoluciji. Ljudstvo je demonstriralo in vdrla v parlament. Tedaj je stopil republikanec Leon Gambetta na oder in dejal: Meščanje! Domo-vina je v nevarnosti; izvoljeni smo po splošni volilni pravici in izjavljamo svečano, da sta cesar Ludovik Bonaparte in njegova dinastija nehali vladati na Francoskem! Koj potem so se podali poslanci v »Hotel della Ville«, kjer so sklenili diktaturo in razpustili parlament. Gambetta je organiziral obrambo Pariza pred Nemci. Šel je na deželo in organiziral novo 1.200.000 mož broječo armado. Ni pa mogel najti enega samega vojskovođe, ki bi bil v stanu pridobiti Franciji zmago na bojnem polju. Povsod so bili Francozi premagani, povsod so se morali umikati. Tretjina Francoske je bila že v rokah Prusov. Le Pariz se je še branil

hrabro mesece in mesece. Prusi, ki so si domišljali, da se vda Pariz takoj, so si bili po težkih bitkah pridobili le par manj vrednih utrd in sprednjih okopov. Ko je prišla v Pariz vest o padcu trdnjave Metz, da je general Bazaine ušel v Belgijo, prodavši Prusom 170.000 mož, je bilo koj vse ljudstvo na ulici in zahtevalo, naj se vojna nadaljuje. Toda nova vlada je že naložila Thiersu, naj sklene s Prusi premirje. Thiers je bil mož žalostnega spomina. Bil je lopov in ostal bo v zgodovini poznan kot najbe-nejši morilec ljudstva. Premirje je bilo sklenjeno. Cesar niso zmogli Prusi, je storila vlada. Prusi niso mogli premagati Pariza. V premirju so zahtevali, da se dovoli pruskim četam korakati po 13 glavnih pariških ulicah. Ampak pariška garda ali narodna bramba je poskrbela, da je bil pohod pruskih čet po Parizu bolj sramoten, kakor da bi se bili vrnili Prusi premagani domov. Po ulicah, koder so korakale pruske čete, ni bilo žive duše. Prodajalne so bile zaprte. Na vseh vratih so visele tablice z napisom »Narodno žalovanje«. Spomeniki so bili zaviti v črne pajcolane. Na vogalih ulic so bili postavljeni sanitetni vojniki, kakor da bi branili mesto pred kugo. Prusi, ki niso bili v stanu premagati Pariza, ki ga je branilo ljudstvo, so s svojim pohodom insultirali prebivalstvo. Atila ni storil tega nad Rimom. Osrednji odbor narodne brambe je poskrbel, da se je izpremenil pruski triumf v sramoto. Ko je pariško ljudstvo izvedelo, da pridejo Prusi z vladnim dovoljenjem v mesto, se je ljudstvo zballo, da mu Prusi vzamejo 227 topov in 7 mitraljez, ki jih je samo nakupilo. Topove in mitraljeze je prebivalstvo utrdilo z okopi v okrajih Montmartre, Bellevil in Ornan. Oni dan je tudi sklenil parlament, ki je bil izvoljen začasa premirja in ki je sestojal iz 400 monarhistov in 200 republikancev — pravijo, da so pruski vojniki celo agitirali za monarhiste — sklenil s Prusi mir, prepustil pruski deželi Alzacijo-Loreno ter obvezal Francijo plačati 5 milijard frankov vojne odškodnine.

17. marca 1871 je hotel Thiers vzeti Parižanom imenovane topove. To je bilo ljudstvu preveč. Izbruhnila je zopet revolucija. Na večer tistega dne je vlada zbežala iz Pariza in na vseh javnih poslopih kakor tudi na kraljevi in vladni palači je zaplapolala rdeča zastava, zastava svobode in bratstva. Revolucionarci so imeli v rokah 160.000 oboroženih mož. 800 topov in najboljše utrdbe okoli Pariza. Vlada pa, ki je zbežala v Versailles dve uri od Pariza, je imela na razpolago le 6000 mož redne vojske. Revolucionarci so imeli v svojih rokah tudi francosko banko, ki je imela v svojih blagajnah še tri milijarde in 500 milijonov frankov. S tem denarjem, ki ga vlada ni utegnila odnesti, bi bili kupili revolucionarci lahko polovico Francije. (Dalje prih.)

Odgovorni urednik Fran Bartl.
Tiska »Učiteliska Tiskarna« v Ljubljani.
Izdaja in zalaga založba »Zarje«.

Splošna priljubljenost

preizkušenega : Franckovega : kavi-nega pridatka * pripisati je njegovi ne-dosežni izdatnosti v jedru, okusu in barvi.

* s kavnim mlinčkom.

V kratkem začnem raz-pošiljati

Žepni

koledar

za delavce sploh in pro-metne uslužbence
za navadno leto 1913.

Ta žepni koledar je obsejnejši od dosedanjih in je jako primeren za vsakdanjo rabo. Razpošiljati se začne najkasneje 15. novembra. — Vsebina: Koledar. — Dohodki in stroški. — Kolkovne lestvice. — Inozemske denarne vrednosti v kronski veljavi. — Množilna razpredelnica. — Stare in nove mere. — Koliko plačam osebne dohodnine. — Koliko plačam vojne takse. — Poštni in brzojavni tarif. — Dr Viktor Adler. — Demon alkohol. — Dolžina železnic in brzojavnih naprav cele zemlje. — Priporočljive knjige založbe »Zarje«. — Najvažnejše določbe v zavarovalnici proti nezgodam. — Novi mezdni zakon za rudništvo. — Stavke v Avstriji leta 1911. — Dolžine raznih železnic na zemlji. — Tri Askerceve pesmi: Poslednji akord, Svetnica, Karnevalska balada. — Za »Zarjo«. — Največja mesta na zemlji. — Obrtna sodišča v južnih avstrijskih deželah. — Obrtna nadzorništva v južnih avstrijskih deželah. — Pisatelj Ivan Cankar (slika). Pomen nekaterih parlamentarnih besed. — Napoleon Bonaparte (storizni ob stoletnici). — Beleške za vsak dan v letu. — Oglasi. — Cena posameznim izvodom 1 K, po pošti 10 vinarjev več. Z naročilom po pošti je najbolje poslati tudi denar, da se ne povečajo (s priporočilom) poštni stroški. Dobival se bo pri upravi »Zarje« v Ljubljani po zaupnikih. —

Najnovejše! Najnovejše
Maksim Gorkij

„Mati“

Cena K 4.—

To pohvalno delo slavne ruskega pisatelja je izšlo te dni. Dobiva se po vseh knjigarnah, kakor tudi v založbi »Zarje« v Ljubljani, ki je knjigo založila in izdala.

Kupujte »Zarjo«.

Bioglobin

zdravniško priporočeno

dijetično sredstvo.

Kri tvoreča pijača izvrstnega okusa.

Odlično jačilno in krepično sredstvo za mlade in stare.

V steklenicah po 3 K 50 vin. in 2 K v vsaki lekarni.

Najizvrstnejše in najboljše tambure izdejuje in razpošilja

Prva sisačka ruketvor-nica tambura S. Stjepušin Sisek, (Hrvatska).

Odklikovan na pariški izložbi l. 1900 in na milanski izložbi l. 1896

razun tamburice in skladeb za tamturple ima Razna godala kakor gosli, citre, kitare, mandoline, harmonike, okoline i. t. d., za katere se pošilja poseben cenik s slikami. Ilustrovan cenik tamburic pošljem vsakomur zastonj. V isti tovarni izhaja strokovni tamburaški mesečnik pod imenom »Tamburica«, ki prinaša razun podataka krasne tamburaške partiture ter stane letno 3 K.

M. Zor, Ljubljana, Sv. Petra c. 38.

oblastveno korespondiran pokončaralec pod-gan, miši in mršes.

Priznalno pismo:

Podpisani potrdim, da je gospod Miroslav Zor izvršil v moji hiši št. 37 in pripadajočem gospodarskem poslopuj pokončanje miši in pod-gan, in sicer potom nastavljenja strupenih pa-stilj. — Tekom osmih dni in še preje ni bilo čutiti nobene živali več. Z uspehom sem zelo zadovoljen ter priporočam gosp. M. Zora v na-vedeni lastnosti.

Glince, 20. dec. 1911.

Josip Trlbuč.

Anton Bajec

umetni in trgovski vrtnar

naznanja sl. p. n. občinstvu, da se nahaja njegov

cvetlični salon Pod Trančco

Velika zaloga suhih vencev.

Izdelovanje šopkov, vencev, trakov itd.

Okusno delo in zmerne cene.

Zunanja naročila se točno izvršujejo.

Vrtnarija na Tržaški cesti 34.

Kmetska posojilnica ljubljanske okolice

r. z. z. n. z. 4¹/₂ 0 v Ljubljani

obrestuje hranil. vloge po 4¹/₂ 0 brez vsakršnega odbitka.

Stanje hranilnih vlog: 20.000.000. Popolnoma varno naložen denar. Rezervni zaklad K 700.000

Sladni čaj znamka Sladin

Kri! dosežejo, dobe tisti, ki namesto kave, čaja, kakava, sladne kave, puro, somatoze, sanatogen, redilnih soli, mesnih izvlečkov, zabele za juho, moke za otroke i. t. d.
Moč! — pijo »SLADIN«, to je dr. pl. Trnkóczyja sladni čaj. Prihrani se pri mleku in sladkorju. Prekosi vse redilne pomočke. Prihrani 50 odstotkov pri denarju v gospodinjstvu. To resno vest izpričujejo poverjena zahvalna pisma.
Zdravje! Zavilki po četrt kilograma stanejo 60 vinarjev, zahteva naj se tudi pri trgovcu. Sladni čaj se ne sme zamenjati z manj vredno sladno kavo. — Glavne zaloge: v Ljubljani lekarna Trnkóczy; na Dunaju v lekarnah Trnkóczy: VIII., Josefstädterstrasse 25; III., Radeckyplatz 4; V., Schönbrunnerstrasse 109; v Gradcu: Sackstrasse 3.
Najboljši zajtrk!

Konzumno društvo za Ljubljano in okolico

vpisana zadruga z omejeno zavezo

vabi v zmislu § 33 zadrughnih pravil vse cenjene člane na

redna članska zborovanja

ki bodo

29. novembra ob 8. zvečer v Krakovem pri Krakovčanu za okrožje Krakovo-Trnovo.

30. novembra ob 8. zvečer na Viču-Glincah v gostilni Amerika za okrožje Vič-Glince.

1. decembra ob 3. popoldne v Tržiču pri Pelarju.

Dnevni red vseh članskih zborovanj je:

1. Predložitev bilance za leto 1911/12.
2. Volitev delegatov za občni zbor.
3. Posvetovanje in sklepanje o predlogih za občni zbor.

Na vseh zborovanjih poroča ravnatelj Anton Kristan.

Nb. Članska zborovanja so sklepčna, ako je navzoča najmanj dvajsetina za udeležbo upravičenih članov. Prosi pa se polnoštevilne udeležbe,

V Ljubljani, 12. novembra 1912.

Nadzorstvo:

J. Udovč l. r.

Načelstvo:

Anton Kristan l. r.